

Elmdə keçən ömür

Azərbaycan arxeologiyaya elminin patriarxlarından biri, tarix elmləri doktoru, professor, əməkdar müəllim Qüdrət Seyfulla oğlu İsmayılzadənin 85 yaşı tamam olur. Görkəmli alim, mehriban ailə başçısı və etibarlı dost kimi tanınan Qüdrət müəllim hər bir ziyalıya nümunə ola biləcək mənalı və şərəfli ömür yolu keçmişdir.

Q. İsmayılzadə 1934-cü ildə Bakıda anadan olmuşdur. Həmyaşdqları arasında bilik və bacarığı ilə seçilən Qüdrət müəllim məktəb illərində ictimai işlərdə həmişə fəal iştirak etmiş, dəfələrlə Respublika və Ümumittifaq müsabiqə və olimpiadalarının qalibi olmuş, fəxri fərmanlar və diplomlar almışdır.

1957-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirən Qüdrət müəllim təyinatı üzrə Yardımlı rayonunun Arus və Mirimli kənd məktəblərində tarix fənnindən, və eyni zamanda yaxşı bildiyi rus dili fənnindən də dərs demişdir. Tarixçi olmağı və Vətənə sonsuz məhəbbəti onun rayonda olan arxeoloji abidələrə marağını artırmış, bu abidələri öyrənməyə başlamışdır. Yardımlıdakı fəaliyyəti gənc müəllimin elmə və təhsilə həsr olunmuş həyat yolunun başlanğıcı olmuşdur.

Təyinat müddəti bitdikdən sonra Azərbaycan Elmlər Akademiyası Tarix İnstitutunun Arxeologiya bölməsində elmi fəaliyyətə başlayır və elə ilk illərdə Gəncə-Qazax bölgəsində, Mil-Qarabağ düzündə, Daşkəsən-Xaçbulaq yaylaqlarında, Şirvanda, Qobustanda, Örenqala şəhər yerinin və Üçtəpə kurqanlarının qazıntılarında İ.M.Cəfərzadə, A.A.İessen, S.M.Qaziyev, İ.M.Nərimanov, M.H.Hüseynov, Ö.Ş.İsmizadə, Q.M.Aslanov, R.M.Vahidov və Q.M.Əhmədov kimi görkəmli arxeoloqlarla birlikdə iştirak etmiş, zəngin təcrübə məktəbi keçmişdir.

Q.İsmayılzadə 1960-cı ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının aspiranturasına daxil olmuş, beş il ərzində “Baba-Dərviş qədim yaşayış yerinin arxeoloji tədqiqi” mövzusu üzərində işləmişdir. Aspirantura müddətində akademik O.M.Çaparidze kimi görkəmli arxeoloqun rəhbərliyi altında elmi işi yerinə yetirməsi, A.A.İessen, V.V.Piotrovski, Y.İ.Krupnov, V.M. Masson

kimi tanınmış alimlərlə elmi-təcrübi əlaqələri onun peşəkar arxeoloq kimi yetişməsində mühüm rol oynamışdır.

1964-cü ildə Kür-Araz mədəniyyəti abidələrindən olan Baba-Dərviş yaşayış yeri üzrə elmi tədqiqatları başa çatdırıb Tbilisi Dövlət Universitetində dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək elmlər namizədi adını almışdır.

Qüdrət müəllimin bir arxeoloq kimi elmi tədqiqatlarının özəyini Tunc dövrünə aid Qaraköpəktəpə yaşayış yerindəki arxeoloji qazıntılar təşkil edir. Heç də təsadüfi deyil ki, Qaraköpəktəpə, I Kültəpə və II Kültəpə abidələri ilə yanaşı Cənubi Qafqazın Tunc dövrü abidələrinin öyrənilməsində hələ də etalon abidələr sırasındadır.

Qüdrət İsmayılzadənin doktorluq işi də Kür-Araz arxeoloji mədəniyyətinin öyrənilməsinə həsr olunmuşdur. O, bu mədəniyyətin yaranması, xronoloji çərçivəsi, inkişaf mərhələləri, Cənubi Qafqaz arxeologiyasında yeri haqqında elmdə bu gün də istinad nöqtəsi olan fikirlər söyləmişdir.

Kəlbəcər qayaüstü təsvirlərinin hərtərəfli tədqiqi də Qüdrət İsmayılzadənin adı ilə bağlıdır. O, keçən əsrin yetmişinci illərində burada e.ə. IV-I minilliklərə aid iki mindən artıq qayaüstü təsvir qeydə almış, konfrans və simpoziumlarda çıxış edərək onları elmi dövriyyəyə çıxarmışdır.

1989-1990-cı illərdə professor Qüdrət İsmayılzadə Almaniya Federativ Respublikasında Azərbaycanın maddi mədəniyyətinə həsr olunmuş müəssisələrdə oxumuşdur. Həmin illərdə Qüdrət İsmayılzadə əfsanəvi Troya şəhərinin arxeoloji tədqiqatlarında işləmişdir. Qüdrət İsmayılzadə Sovet İttifaqı ölkələrindən bu qazıntılarda iştirak etmiş ilk alim olmuşdur.

Naxçıvanın qədim abidələrinin özünəməxsus lokal xüsusiyyətləri Qüdrət İsmayılzadənin diqqətini həmişə cəlb etmişdi. Nəhayət, 2009-cu ildə görkəmli arxeoloq Naxçıvanın şərq tərəfində, Ordubad rayonu ərazisində yerləşən Rəsul dərəsi yaşayış yerində arxeoloji tədqiqatlara başlayır. Xaraba Gilan arxeoloji ekspedisiyasının II dəstəsinə rəhbərlik edən Qüdrət müəllim beş il ərzində yaşayış yerində üç qazıntı sahəsində apardığı tədqiqatlarla abidənin hərtərəfli öyrənilməsinə nail olmuş, erkən dəmir dövrünün yaşayış evlərinin xüsusiyyətlərini araşdırmış və onların, hazırda Cənubi Azərbaycan ərazisində öyrənilmiş yaşayış yerlərinin plan quruluşu, memarlığı ilə oxşar olduğu qənaətinə gəlmişdir. O, Xaraba Gilan arxeoloji ekspedisiyasının Plovdağ abidəsində apardığı tədqiqatlara da həmişə öz məsləhətləri ilə yardım etmişdir.

Naxçıvan arxeologiyasının pioneri olan Qızılburun abidəsində bir çox arxeoloqlar tədqiqat aparmış, bu haqda elmi məqalələr yazmışdır. Qüdrət İsmayılzadə B.İbrahimli ilə birlikdə bütün bu tədqiqatları ümumiləşdirərək çoxlu yeni fikirlərlə zəngin olan “Qızılburun nekropolu” kitabını nəşr etdirmişdir.

Qüdrət İsmayılzadə təkcə sırf elmi səciyyəli əsərlər deyil, abidələrimizin tanınmasına, təbliğinə həsr olunmuş, gənc nəsildə vətənpərvərlik, maddi mədəniyyətimizə qayğı hissələri aşıl原因 “Abidələr, xatirələr, düşüncələr”, “Quruçay və Köndələnçay vadisində qədim mədəniyyət izləri”, “Arxeoloqun çöl gündəliyindən” elmi-kütləvi əsərlərini də yazmışdır. Bu istiqamətdə onun respublikanın görkəmli elmi-kütləvi jurnallarında dərc olunan məqalələri ictimaiyyətin daim diqqət mərkəzində olmuşdur.

Professor Hamlet İsaخانlının təsis etdiyi və Qüdrət İsmayılzadənin baş redaktoru olduğu, 1999-cu ildən çıxan “Azərbaycan arxeologiyası” jurnalını xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Jurnalda dünyanın tanınmış arxeoloqlarının məqalələri də vaxtaşırı dərc olunur. “Azərbaycan arxeologiyası” jurnalı MDB məkanında arxeologiya sahəsində tanınmış jurnallar sırasındadır.

Qüdrət İsmayılzadə dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin arxeoloqları ilə həmişə sıx elmi əlaqələrdə olmuş, Moskva, Berlin, Ankara, Tehran, Sankt-Peterburq, Ştutqart, İzmir, Aşqabad, Bişkek, Buxara, Səmərqənd, Tbilisi və b. şəhərlərdə keçirilən Beynəlxalq konfrans və simpoziumlarda məzmunlu, yeni faktlarla zəngin və diqqəti cəlb edən məruzələrlə çıxış etmişdir.

Qüdrət İsmayılzadə elmi tədqiqatlarla yanaşı pədaqoji fəaliyyətlə də məşğul olur. Uzun illər Bakı Dövlət Universitetində Arxeologiya və Etnoqrafiya kafedrasının müdiri işləmiş, burada və Xəzər Universitetində “Arxeologiya” və “Qədim sivilizasiyalar” fənlərini tədris etmişdir.

Qüdrət müəllim tarix üzrə on iki fəlsəfə doktoru işinə rəhbərlik etmiş, bir doktorluq işinin elmi məsləhətçisi olmuşdur.

Professor Qüdrət İsmayılzadə elmi-pədaqoji işlərlə yanaşı, ictimai işlərlə də fəal məşğul olmuşdur. O, Beynəlxalq Arxeoloqlar Assosiasiyasının, Türkmənistan Prezidenti yanında Qədim Şərqi mədəni irsini öyrənən Beynəlxalq Elmi Şurasının, Qırğızıstan Prezidenti yanında Humanitar Elmlər Assosiasiyasının, Türkmənistanda Beynəlxalq Əl xalçaları Assosiasiyasının üzvüdür.

İşlədiyi kollektivlərdə dərin hörmət qazanmış, hamının sevimlisi olan Qüdrət müəllim həm də mehriban ailə başçısı, sevimli babadır.

Tarix elmləri doktoru, professor Qüdrət İsmayılzadəni “Azərbaycan arxeologiyası” jurnalının redaksiya heyəti, Xəzər Universiteti, Bakı Dövlət Universiteti və AMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu kollektivləri adından səmimi qəlbədən təbrik edir, can sağlığı, elmi fəaliyyətində yeni uğurlar arzulayırıq.

Həmkarları-

tarix elmləri doktoru *Dostiyev Tarix*,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru *Arazova Roza*,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru *İbrahimli Bəhlul*.